

УДК 330.341.1:330.35

Губарь О.В.¹

¹ доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК КЛЮЧОВА УМОВА ДЛЯ ПОЄДНАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ І СТАЛОСТІ

У контексті постійних зовнішніх шоків (геополітична нестабільність, енергетичні кризи, кліматичні виклики) та швидкої технологічної трансформації стало економічне зростання неможливе без інтенсифікації людського капіталу. Людський капітал – не лише накопичені знання й навички, а й здатність адаптуватися, інноваційна культура, соціальна згуртованість і здатність до колективного прийняття рішень на засадах сталості.

Сучасна парадигма сталого розвитку ґрунтується на розумінні, що довгострокове економічне зростання не може бути досягнуте без формування якісного людського капіталу. На відміну від класичної моделі, де основними факторами виступали праця й капітал, сьогодні провідну роль відіграють знання, компетентності, інноваційна культура та соціальна довіра. Людський капітал стає не просто елементом виробництва, а рушійною силою трансформацій, що забезпечують адаптивність економіки до технологічних і екологічних викликів.

За теорією ендогенного зростання (Romer, Lucas [1]), інвестиції в людський капітал створюють ефект позитивних зовнішніх результатів – підвищують продуктивність не лише окремої особи, а й суспільства в цілому. Саме цей механізм пояснює, чому країни з високим рівнем освіченості, цифрових навичок та інноваційної активності демонструють більш стійке економічне зростання за нижчої ресурсомісткості.

Світова статистика це підтверджує. Згідно з даними Міжнародної організації праці (ILO), у 2023 році кількість робочих місць у секторі відновлюваної енергетики сягнула 16,2 млн, що на 18 % більше, ніж роком раніше. Близько 46 % цих робочих місць припадає на Китай, який активно інвестує у формування «зелених компетенцій» [2]. За даними Всесвітнього економічного форуму, кандидати, які володіють «зеленими навичками», мають на 29 % більшу ймовірність працевлаштування, ніж ті, хто їх не має [3]. Це свідчить, що економічна успішність у XXI столітті безпосередньо залежить від здатності робочої сили адаптуватися до моделей сталості.

Для України питання розвитку людського капіталу набуває стратегічного значення в контексті післявоєнного відновлення. За оцінками Програми ООН та українських аналітичних центрів, «зелена реконструкція» може створити понад 4,2 млн нових робочих місць, з яких 1,2 млн – у секторах відновлюваної енергетики, енергоефективності, сталого транспорту

та екологічного будівництва [4]. Це відкриває безпрецедентні можливості для синергії між економічним зростанням і сталим розвитком, але потребує якісного людського капіталу.

Однак виклики залишаються. Рівень зайнятості в Україні у 2023 році становив лише 49,3 %, що нижче за середній показник розвинених країн (~58%). Водночас, держава інвестує близько 5% ВВП у сферу освіти, що є вищим за середній рівень. Це свідчить про потенціал, який може бути реалізований за умови підвищення ефективності системи освіти, цифровізації навчання та розбудови культури lifelong learning.

Інвестиції в людський капітал мають прямий зв'язок із продуктивністю та інноваційністю бізнесу. Підприємства, що системно розвивають компетенції працівників, демонструють на 15-20 % вищі темпи зростання продуктивності. В Україні цей ефект особливо проявляється у сфері ІТ, фінансів і відновлюваної енергетики, де людський капітал стає ключовим нематеріальним активом.

Отже, розвиток людського капіталу – це не лише соціальна політика, а стратегічна інвестиція в довгострокову конкурентоспроможність. Його формування потребує інтеграції освітньої, інноваційної та економічної політики, орієнтованої на підвищення адаптивності, цифрових і «зелених» навичок. Тільки через цю синергію можливе поєднання економічного зростання із соціальною справедливістю й екологічною збалансованістю – основними складовими сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Chirwa, Themba G.; Odhiambo, Nicholas M. (2018) : Exogenous and Endogenous Growth Models: a Critical Review, Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe, ISSN 2082-6737, De Gruyter, Warsaw, Vol. 21, Iss. 4, pp. 63-84, <https://doi.org/10.2478/cer-2018-0027>
2. Jobs in renewable energy record highest annual growth rate, reaching 16.2 million [Електронний ресурс]. – International Labour Organization, 2024. – Режим доступу: <https://www.ilo.org/resource/news/jobs-renewable-energy-record-highest-annual-growth-rate-reaching-162> (дата звернення: 08.10.2025).
3. Green job vacancies are on the rise – but workers with green skills are in short supply [Електронний ресурс]. – World Economic Forum, 2024. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/stories/2024/02/green-jobs-green-skills-growth/> (дата звернення: 09.10.2025).
4. «Зелена» післявоєнна відбудова України може створити понад 4,2 мільйона робочих місць. [Електронний ресурс]. <https://surl.li/dqxqen> (дата звернення 09.10.2025).